

SOFOKLES



ANTİGONE

Eski Yunanca Aslından Çeviren

Güngör Dilmen

SOFOKLES

Aiskhülos'un genç çağdaşı **Sofokles** İ.Ö. 496'da doğdu. Doksan yıllık yaşamı Atina kent devletinin en hareketli çağıyla çakışır.

Çocukluğunda, on yıl ara ile iki büyük dalga halinde Yunaneli'ni sarsan **Pers** saldırılarına tanık oldu. Salamis Savaşında (İ.Ö. 480) 16 yaşındaydı. Yengi şenliklerinde Atina gençliğini temsil etti. Çok iyi bir eğitim gördü. Yazarlığının yanı sıra eylem adamıydı. Komutanlık, yöneticilik yaptı. Büyük devlet adamı **Perikles**'in de yakın arkadaşıydı.

Salamis utkusundan sonra Atina yarım yüzyıl süren bir barış dönemi geçirdi. Bu, Atina'nın altın çağıdır. **Sofokles** 65 yaşındayken Atina ile Sparta arasında Pehoponez Savaşları başladı. Bu iç savaşlardan Atina devleti eski gücünden çok şeyler yitirmiş olarak çıktı.

Sofokles uzun yaşamı boyunca yüz kadar oyun yazmış. Yaratıcılığı ölümüne değin sürmüştü. Hoş bir öykü de anlatılıyor: Ailesi, belki iyi niyetle: "Sofokles artık iyice yaşlandı, bunadı. Her türlü sorumdan elini ayacağını çeksin, onu biz vesa yet altına alalım," diye dava açarlar. Yargıçlar durumu saptamak için **Sofokles**'i çağırdıklarında ozan onlara son yapıtı *Oidipus Kolonos*'ta oyunundan bölümler okur, dava düşer.

Her yıl yapılan tiyatro yarışmalarına oyun yazarları bir trajik üçleme (trilogia) ile onu izleyen bir satür oyunu ile katılırlardı. **Sofokles** 24 birincilik kazanmış. Sırf nicelik bakımından bile olsa bu üretkenlik **Sofokles**'in yaratıcı gücünü kanıtlar.

Günümüze kalan yedi oyunu: *Antigone*, *Kral Oidipus*, *Oidipus Kolonos'da*, *Trakhisli Kadınlar*, *Filoktetes*, *Elektra*. Başka oyunlarından parçacıklar kalmış. Bunlardan en uzununu *Avcılar* adlı satür oyunu. 400 dize kadar bir şey.

Aristoteles, Sofokles'in tiyatroya getirdiği yenilikler arasında koroyu oniki kişiden onbeş kişiye çıkardığını da söyler ya, bunun önemini ben pek anlamış değilim. Asıl yenilik oyuna üçüncü kişiyi sokmasıdır. Bunun önemi, günümüzün izleyicileri için açık olmayabilir. Düşünelim ki sanat olarak tragedyaya koro liriğinden doğmuştur. Koro ise epik türün aracıdır, olayları ancak anlatır. Tiyatro olayının başlayabilmesi için en azından karşılıklı konuşma (diyalog) gerekli. İşte korodan bir oyuncu ayrılıp belli bir kişiyi canlandırmaya koyulunca iş anlatıdan kopup şu andaki eyleme dönüşüyor. Oyunun kahramanı ile koro karşılıklı söyleşiyorlar. Ancak, bu tek düzeli söyleşi de dramatik konunun gelişmesi için tam yeterli olamazdı.

Aiskhülos oyuna ikinci aktörü soktu. Demek, sahne üzerinde aynı anda iki oyuncu ve koro bulunuyordu. Aynı oyuncular değişik mask ve giysilerle değişik kişileri canlandırıyorlardı.

Bütün bu gelişmelere karşın **Aiskhülos'ta** oyunun ağırlığı koroydu. Kişiler kendi söz ve eylemleri içinde yeterince gelişemiyor, belirli bir karakter kazanamıyordu.

Sofokles üçüncü oyuncuyu katmakla oyun kişilerini daha öne çıkarmış, koroyu da biraz daha arka alana itmiş oldu. Böylece koro ile asıl oyun kişileri arasında iyi bir denge kuruldu. Elimizdeki oyunda görüleceği gibi artık dram, koronun anlatısı olmadan, oyun kişilerinin karşılıklı söyleşileri (diyalog) ile gelişebiliyor. Kişilerin ruhsal durumu dolaysız verilebiliyordu. Koro sahne dışındaki eyleyilerin (aksiyon) tanığı, belli anlarda oyun kişilerinin uyarıcısı, eyleyin yorumcusu olarak işlevini yine sürdürüyordu. Ama artık hep arka alanda. **Sofokles'in** kişileri daha belirgindir, yüzleri seçilir, koro içinde erimezler. **Aiskhülos** da genç çağdaşının başlattığı bu yeniliği benimsedi, daha sonraki oyunlarına üçüncü oyuncuyu o da kattı. **Euripides** ise bu gelişmeyi daha da ileri götürdü, oyuncularını iyice öne çıkardı.

Sofokles'in tiyatroya getirdiği önemli yeniliklerden biri de çizilip boyanmış sahne dekorlarını ilk kez kullanmış olmasıdır.

ELEUSİS ŞENLİKLERİ

Eski Yunan'da tiyatro sadece hoş vakit geçirmek için bir eğlence değil, varlık sorunlarının deşildiği, devlet-yurttaş ilişkilerinin tartışıldığı bir forumdu. **Eleusis'de** her yıl Dionüsos tapımı çerçevesinde ilkbahar şenlikleri yapılırdı. (Nevruz şenliklerini çağrıştırmıyor mu?) Bu şenliklerin en önemli etkinliği elbet tiyatro oyunlarıydı. Tepelerin yamaçlarından on binlerin doldurduğu dev tiyatrolara halk yiyecekleri içecekleri ile akın akın gider, birkaç gün art arda oyunları izlerdi. Belli sınıfların tekelinde bir eğlence değil, tam anlamıyla halka dönük, toplumsal bir olaydı tiyatro.

Sofokles oyunlarını bir bütün olarak görür, müziğini, koreografisini çoğu zaman kendi yaparmış. *Athenaus'da* şöyle bir geçit var: "Gençliğinde pek yakışıklı olan Sofokles, daha delikanlılık çağında öğretmeni Lampos'tan dans ve müzik dersleri almış, bu alanda ustalığa erişmişti."

THEBAİ ÜÇLEMESİ

Olayların geçtiği **Thebai** kenti Boetia ovasındadır. Kurucusu **Kadmos** ve onun çocukları, her dalı ayrı bir öykü, ayrı bir dram olan büyük bir soyağacı oluşturur. **Antigone** en uç dallarından biridir.

Thebai kentinin kuruluşu bile söylenceyle yoğrulmuştur.

Kadmos bir başına kalır, ama sonunda ejderi tepeler. Tanrılardan aldığı esinle ejderin dişlerini söküp boş topraklara eker. Topraktan adamlar biter, onlar da aralarında kavga tutuşurlar. Neyse Kadmos onlara sözünü geçirir, hep birlikte Thebai kentini kurarlar.

Soyağacını babadan oğula izlersek: Kadmos'un oğlu Polüdoros, Polüdoros'un oğlu Labdakos, Labdakos'un oğlu

Laios'a varırız.

Laios, Iokaste ile evlenir, bir oğulları olar, ama çocuk daha doğmadan ailenin mutsuzluk kalıtına konmuştur. Tanrı Apollon geleceği görerek şu korkunç önbilide (kehanette) bulunur: 'Çocuk ileride babasını öldürüp öz annesiyle evlenecek.'

Böylesi bir yazgıdan kaçınmak isteyen ana baba, bebeği yok etmeye karar verirler, ama onu kendi elleriyle öldürmeyi de yürekleri kaldırmaz. Yavruyu bir çobana verip dağbaşına bırakmasını söylerler. Kaçmasın diye de ayaklarını şişle yaralarlar. Çoban bebeğe acır, onu Korinthoslu bir köylüye teslim eder, Thebai'den uzak bir yerde büyütüp yetiştirsin diye. Adamcağız Korinthos Kralı **Polübos**'un emrindeymiş, bunun da çocuğu olmazmış. Köylü çocuğu efendisine verir, **Polübos** onu evlat edinir, adını da –sakatlığından ötürü– "Şiş ayak" (**Oidipus**) koyar.

Oidipus büyür, Korinthos'un sevilen sayılan prensidir artık. Polübios ile karısını da kendi ana babası bilir. Ama yetişkin çağında bir gün, Apollon'un kendi geleceğine deggin sözleri kulağına erişir. Dehşete kapılır. Yazgıdan kaçmak için Korinthos'tan ayrılır, ana babasını bir daha görmemeyi kafasına koymuştur.

Kendi istenciyle çıktığı bu sürgünde yolu bir gün Thebai yakınlarına düşer; bir yol kavşağıdır burası, karşıdan araba üstünde gelen yaşlı biri kendine yol vermek istemeyince öfkeye kapılıp onu öldürür. Bilmez ki bu adam öz babası Laios'tur.

Oidipus Thebai'ye ulaşır. Laios'un ölümünden sonra kent Sfinks adında korkunç bir ejderin hışmına uğramıştır. Bu Sfinks, pençesine düşen Thebailılara "muammalar" bilmeceler sorar, bilemeyenleri öldürür, kimsecikler de bilemez.

Oidipus, Sfinks'le karşılaşır, bilmecesini çözer, böylece onun gücünü içten çökerterek Sfinks'i öldürür. Thebailılar

kendilerini bu beladan kurtaran genç adamı sevinçle karşılarlar, onu kendilerine kral seçerler. Oidipus Laios'un dulu Iokaste ile evlenir, bilmez ki bu kadın öz annesidir.

Aradan onbeş yıl kadar geçer, görünüşte her şey iyi gitmektedir, çocukları da olmuştur, iki oğlan, iki kız. Ne var ki Oidipus'un bilmeden işlediği günah gizli bir yara gibi işler, gecikmeli de olsa Thebai'de amansız bir salgın biçiminde patlak verir. Kadın, erkek, çocuk açlık ve sayrılıktan kırılır.

Halk çaresizlik içinde kralları **Oidipus**'a koşar. Bu felakete çare bulsun diye. Daha önce de kenti o kurtarmıştı ya! Üçlemenin birinci oyunu *Kral Oidipus Tragedyası* bu sahneyle başlar.

Oidipus halkın derdini can kulağıyla dinler. Bu sırada Iokaste'nin erkek kardeşi Kreon, Apollon tapınağından dönmektedir, umutludur. **Oidipus**, Kreon'a halkın karşısında konuşmasını buyurur. Kreon, Apollon'un yanıtını açıklar. Thebai salgınının nedeni kentte yaşayan bir suçludur. Ancak bu kişi kentten atılırsa salgının geçeceğini söyler. Ama suçlunun kim olduğu belirsizdir. **Oidipus** onu açığa çıkarmayı usuna koyar. Sfinks'in bilmecesini çözen de o değil miydi? Böyle bilmeceler çözmede ustadır. Ama bu kez çözeceği bilmece kendi geçmişidir, ne yazık ki!

Kör bilici Teiresias'ın uyarılarına karşın yaşamının gizlerini ilmek ilmek çözer, kendinin babasının katili olduğunu, öz anasıyla evlendiğini anlar. Tragedya'nın sonunda bütün bu soruşturmaya tanık olan Iokaste kendini öldürür. **Oidipus** da kendi elleriyle gözlerini oyar. Sürgüne giderken kızları Antigone ve İsmene'yi Kreon'a emanet eder.

Oidipus Kolonos'da, üçlemenin ikinci oyunudur. Aradan yirmi yıl kadar geçmiştir. Oidipus'u sürgün yaşamının sonunda, ölmek üzere görürüz. Antigone artık yetişkin bir kızdır, çocuklarının en vefalısı da odur. Yolları Kolonos'a düşer. Burası kutsal bir yerdir. Ama mutsuz **Oidipus** burada da rahat yüzü görmez. Oğulları Eteokles ile Polüneikes, **Oidipus**'-

u kullanmak, onu kendi çıkarları için vesayetleri altına almak isterler. Oidipus, Kreon ve oğullarını Atina Kralı Theseus'un yardımıyla kovar.

Çilesinin sonuna gelen Oidipus ölünce ruhu kutsal bir kata yükselir.

Oidipus'un iki oğlu arasındaki kanlı çekişmeyi **Aiskhülos**, *Thebai'e Karşı Yediler* adlı oyunda işlemiştir.

Oyunların yazılışları arasında büyük zaman geçimi var. Üçlemenin son oyunu *Antigone* ilk önce yazılmış.

İkinci oyunda İsmene'nin sözlerinin yardımıyla, arada olup bitenleri şöyle özetleyebiliriz: Babalarının kendi kendini sürgün edişinden sonra iki oğul, aralarında anlaşır. Bir dönem **Eteokles**, bir dönem **Polüneikes** hüküm sürecektir. Bu dönüşümlü yönetim bir süre yürür, ama kendi süresi dolmak üzereyken küçük kardeş Eteokles aradaki anlaşmayı bozar, yönetimi devretmez, Polüneikes'i kovar. Polüneikes Argos Kralı Adrastos'a sığınır, kızıyla da evlenip durumunu pekiştirir. Sonra kaynatasının kuvvetlerinden derlediği bir orduyla, yedi kapılı Thebai'ı yedi tümenle kuşatır. İki kardeşten hangisinin haklı olduğunu kestirmek zor. Bu konumuz dışında kalır. Savaşın en çok Kreon'un işine yaradığı ise apaçık. İki kardeş birbirlerini öldürüp, kuşatma ordusu da bozguna uğrayınca Kreon tartışmasız olarak Thebai tahtına kurulur.

(Oyunlarda bir ipucu yok, ama iki kardeşi birbirine düşürenin Kreon olduğu bile pekâlâ akla gelebilir.)

Her neyse, Thebai'de artık tek söz sahibi Kreon'dur; Eteokles'in cenazesini törenle kaldırtır. Polüneikes'in cesedini ise ceza olsun diye gömdürmez, açıkta bırakır, kurda kuşaya eder. Ölüyü gömmeye kalkışanı ölümle cezalandıracağını söyler.

Dediği dedik... ve dediklerine sözcüğü sözcüğüne uyulmasını isteyen katı Kreon, karşısında en az kendi kadar inatçı, doğru bildiği yoldan şaşmayan **Antigone**'yi bulur. Elimizdeki oyunda bu çatışmayı ve sonuçlarını izleriz.

"ANTİGONE" TRAGEDYASI

Sofokles'in günümüze kalan en eski oyunudur. İ.Ö. 442 yılında oynandı. Yapıt, üçlemenin öteki oyunları gibi kendi içinde bir bütündür; öbür iki oyundan bağımsız olarak oynanır. Bu niteliği ile *Thebai Üçlemesi Aiskhülos*'un *Oresteia* üçlemesinden ayrılır. *Oresteia* üç oyunu birden ele alındığında bir bütündür, tek tek oynanmaları eksiklik duygusu yaratır. Diyelim *Agamemnon* uzun bir tragedyanın ilk perdesi gibidir.

Antigone tragedyasının kurgu bakımından en belirgin özelliği, trajik karakter bakımından tek merkezli olmayışıdır. Antigone kadar Kreon da oyunun başkişisidir. Geometriden bir benzetmeyle şöyle diyelim, tek merkezli bir daire gibi değil de, iki merkezli bir elips gibi düşünülmeli oyunu. Bu dengeyi iyi kurmak, sahneye koyucu için önemli bir sorundur. Son sahnelerde Antigone yoktur, ama ölümüyle trajik çarkı devindirir.

Onu Haimon'un ve Euridike'nin ölümleri izler, bu felaketler Kreon'u yıkar.

Oyun kişileri günümüzdeki anlamıyla karaktere bir hayli yakın, kanlı canlı, soluklu, gerçek insanlar.

Antigone ile Kreon'ın çatışması onların karakterinden doğar. Bu kişilerin kafasında yazarca kurulmuş düşünce zembekleri yoktur. Antigone yapısında bir kadın öyle duyar, konuşur; Kreon çizgisinde bir yönetici de Kreonca davranır. Bu kişilerde düşünce, akkor halinde duyguya dönüşür ki tiyatroyu da tiyatro yapan budur.

Antigone. Oyuna adını veren kadın, **Aristoteles**'in trajik kahraman tanımının oldukça dışına çıkar: Onu yıkıma götüren zaaf, Aristoteles'in diliyle "hamartia" ne? Belki hiç ödün vermezliği! Antigone'nin kişiliğinde bir zaaf göremiyoruz. Antigone ürkütücü bir kararlılıkla doğru bildiğini yapar. Ölüme yakınlıkla, gençliğine acınarak gider, ama hiç de piş-

manlık içinde değil. Böyle olsaydı dram biçim değiştirir, başka bir renk alırdı. Antigone çakılı bir yıldız gibidir. Konumu değişmez, çevresindekileri değiştirir. Antigone'nin çekimine giren sevdikleri, İsmene, Haimon ona göre yön tutarlar, devinirler.

Antigone'nin karşıtı, Kreon, ona çarpıp hüsrana uğrar. Antigone'nin ruh yapısında sayrıca bir yön olduğu da açıktır. Onda güç ve zaaf iç içedir, aynı şeydir. İşte burada **Aristoteles**'in tanımladığından daha başka bir tragedya türü ile karşı karşıyayız. Antigone trajik boyutlara varan ölçüde ülkücüdür. Prometheus da öyle değil mi?

Daha politik, daha esnek biri, belki hem istediğini gerçekleştirir, hem de ölümden kurtulurdu. Ama bu, Antigone olamazdı.

Sofokles dizgine gelmeyen, başkaldıran bir insan örneği getirmiş tiyatroya. Antigone'nin çekiciliği, güzelliği burada.

Kreon. Devlet yönetimindeki katılığı aile ilişkilerine de yansır. Tragedya asıl onda açılıp sonuçlanır. Aristoteles'in trajik kahraman tanımına uyar. 'Hamartia'sı, kendine olan aşırı güveni, gururu, bencilliğidir. Tam bir despottur. Devletin bütün gücünü kendi gövdesinde duyar adeta. Sahneye ilk gelişinde, devlet düzeni ve devlet adamlığı üstüne parlak bir konuşma yapar:

'Devlet yönetiminde yoğrulmadıkça kişi ölçülemez karakteri, zekâsı, düşünceleri.' (dize, 175)

'Şunu usumuzdan çıkarmayalım: Varlığımız bu devletin gölgesinde. Bu gemi ki ancak kazasız belasız geleceğe doğru yol aldığı sürece dostluğun kardeşliğin anlamı var bizce.' (dize 186-190)

Ama tarih boyunca diktatörler çok söylemiştir buna benzer doğru sözleri.

Devlet derken Kreon hep kendini görür. Yurttaşlar ancak

onun buyruklarına körü körüne uydukları sürece iyi yurttaşlardır. Halk için doğru olanı güzel olanı yalnız Kreon bilir, yalnız Kreon'un istenci geçerlidir. Karşısına yurttaş özgürlükleri adına başkaldıran bir Antigone çıkınca, tragedyanın çarkı amansızca dönmeye başlar.

Değişmeyen Antigone'ye karşılık Kreon oyunun en çok değişen kişisi. Ölünün gömüldüğünü duyduğu an tepkisi çok sert olur. Soğukkanlı, kendine güvenen Kreon gitmiş yerine öfkeden kükreyen bir despot gelmiştir. Elindeki adalet terazisi daha ilk anda kaykılmıştır. Şu tehdidi savurur:

'Ölüyü örtene bulup bana getirmesiniz ölümü de yeterli görmem sizler için diri diri asarım nöbetçileri işkenceyle suçunuzu itiraf edinceye değin.' (dize 305-308)

Karşısında suçlu olarak Antigone'yi görünce şaşkınlığı artar. Kendi ruhsuz devlet anlayışına karşı Antigone'nin kardeş sevgisini, kardeş hakkını savunan çıkışları onu çileden çıkarır. İsmene de artık Antigone'nin yanındadır. Kreon, Antigone ile başedemeyince kolaya kaçır, onu kadın olduğu için küçümsemek ister. Devlet adamı Kreon burada bir açık daha vermiştir.

Kreon hiç olmazsa oğlu **Haimon**'un kendinden yana olduğuna inanır, bunu gereksinir:

"Oğlum, bana karşı hincin yok ya nişanlın ölecek diye? Ne yaparsam yapayım bağlılığın eksilmemeli."(dize 631-634)

İlk ağızda aldığı olumlu yanıt onu rahatlatır. Oysa Haimon sınırını aşan babasını sağduyu ile yola getirmeye çalışmaktadır. Kreon oğlunun gerçek düşüncelerini öğrenince yeniden çığırından çıkar, yeniden ölçüyü elden geçirir. Biraz önce övdüğü oğlunu bu kez gençliğinden ötürü küçümser:

"Ne demek, bu yaşta ders mi alacağız çünkü çocuklardan?" (dize 726)

Devlet adamı Kreon bir açık daha vermiştir. Haimon'un

yanıtı tok ve kesindir.

"Yaşta değil baştadır erdem" (dize 728)

Bundan öte, baba oğul arasında şiddetli bir kavga başlar. Kör bilici Teiresias'ın sahneye gelişiyle Kreon bir daha parlar. Belki, kendinden yana çıkar diye ondan medet ummuştur. Oysa Teiresias ona felaketin yaklaşmakta olduğunu bildirir. Kreon saydığını, önem verdiğini söylediği yaşlı biliciyi aşağılar. Teiresias da bu sözlerin altında kalmaz. Devlet adamı Kreon burada da zaafına yenilmiş, felakete giden yolu iyiden iyiye yürümüş, dönülmesi olmayan noktaya yaklaşmıştır.

En az kendisi kadar öfkelenen bilicinin korkunç tehditleriyle en sonda ayar gibi olur. Kendine güveni hepten sarsılmıştır. Az önce bunaklar dediği Thebai yaşlılarına danışır ilk kez:

"Ne yapmam gerek söyleyin, yapacağım." (dize 1099)

Kararsızlığı içinde biraz daha zaman yitirir, sonda verdiği sert buyrukları geri almaya razı olur, ama artık geç kalmıştır. İkinci ulağın anlattığı gömüt sahnesinde Kreon'un içten çöküşünü izleriz. Antigone'nin kendi canına kıydığı bu kaya gömütünde Haimon babasına ilenir, yüzüne tükürür, üstüne kılıçla saldırır; sonra babasının gözleri önünde kendini öldürür. Oğlunun ölümünü eşi Eurüdike'nin ölümü izler. Sahneye yeniden gelen Kreon artık eski Kreon'un yıkıntısıdır. Bütün suçlamaları kabullenir. Sert kabuk kırılmış Kreon'un yüreği ortaya çıkmıştır. Koro'nun sözleriyle:

"Mutluluğun bir kaynağı

anlayış ve sağduyu

Tanrısal güçlere saygı.

Kendini bilmez kişi

bencil hırsıyla

çanak tutar felakete

ve böyle geçkin yaşta

kafasını çarpa çarpa

erişir bilgeliğe." (dize 1348-1356)

İsmene. Oyunun renkli kişilerinden biri. Önce ürkek, yılgın, çaresiz:

"..... kadımız biz

başedemeyiz erkeklerle, bizi yönetenler bizden güçlü.

Katlanmayıp ne yapacağız belki bundan beterine?"

(dize 60-63)

Ağabeyinin cenazesini gömmek istemediğinden değil, dayısı Kreon'un yüreğine saldırdığı korkudan. Ablasının suçlamalarına sevgiyle karşılık verir.

İsmene, Antigone gibi atılgan değildir, onun gibi doğrudan başkaldıramaz. Herkes bir Antigone olamaz ki. İzleyici İsmene'nin çırpınışlarını anlayışla izler. Ancak Antigone suçüstü yakalanıp huzura getirildiğinde, büyük bir yüreklilikle ablasının yanında yer alır. Onun cezasını paylaşmak ister. Tam bir içtenlikle. Bu sahnede İsmene tüm korkularını arkaya itmiş, Antigoneleşmiştir.

Haimon. Oyun süresince sahneye bir kez gelir (sonra da ölüsü getirilir); ama bu, oyunun en elektrikli sahnelerinden biridir, sürükleyici güç de Haimon'un kişiliğidir. Önce uysal, ağırbaşlı bir delikanlı olarak görürüz onu. Babasının katı kişiliği altında ezilmiş, pısrık bir oğul izlenimi de verir.

"Babacığım, senin oğlunun, hiç sözünden çıktım mı?

Yaşamım senin öğütlerinle yoğruldu." (dize 636, 636)

Hele şu sözlerini Antigone'nin nişanlısına hiç yakıştıramayız:

"..... Hiçbir evlilik benim için

senin güzel istencinden önemli değil."

Oysa Haimon babasının huyunu iyi bildiği için aşağıdan almakta, ne de olsa babası, onun gururunu okşayarak Antigone üstündeki ölüm yargısını kaldırmaya çalışmaktadır. Antigone'de zerresini görmediğimiz, uzlaşma esnekliğini Haimon'da görürüz. Kreon'u kıskırtmaktan çekinir, verdiği buyruktan vazgeçirmeye çalışır. Bunun halkta uyandırdığı

tepkiyi anlatır. Ne var ki babası laf anlayacak adam değildir. Çabalarının sonuç vermediğini görünce babasını en ağır biçimde eleştirir, suçlar. Yumuşak başlı, söz dinler oğul gitmiş, yerini Antigone'ye yaraşan mert bir sevgili almıştır. Ancak Kreon, onun sevgisini anlayacak, bir felaketi önlemek için durumu yeniden gözden geçirecek yaradılıştaki da değildir. (Kreon'un hamartia'sı dedik ya) Haimon, Antigone uğruna ölümü göze almıştır.

Teiresias. Geleceği görme yeteneğine sahip kör bilici, *Kral Oidipus*'daki yarı gizemli kişiliğini sürdürür. Son uyarımları yaparak, Kreon'un dramını yoğunlaştırır. Eskiden, karşısında Oidipus vardı, şimdi Kreon felaketin eşiğindedir.

Nöbetçi. Oyunun en sempatik kişisi diyebiliriz. Sofokles belki ilk kez (eldeki kalan oyunlara bakarak) halktan bir tipi tragedyada güldürü öğesi olarak kullanıyor. **Shakespeare**'in sade kişilerini anımsatır. Antigone'ye acıyan ama Kreon'un da hışmından korkan, suçluyu yakalamaktan hem memnun hem de üzüntülü, iki duygu arasında bocalayan sevimli bir tiyatro kişisi nöbetçi. Oyuna renk ve burukluk katıyor.

Ulak. Sahnedeki işlevi Haimon'un acıklı ölümünü izleyiciye yansıtmak.

Eurüdike Haimon'un annesi. Sahnedeki üç beş dizeden sonra sözsüz rolü de evlat acısını sahnede yoğunlaştırmak oluyor. Sonra sessizce sahneden çıkar, ama izleyici ne olacağını sezer. Kreon'un felaketine bir yenisi eklenir.

Thebailı Yaşlılar Korosu. Pek çok Yunan oyununda olduğu gibi koro hem kendi kişilikleri ile oyuna katılır, hem de oyunun asıl olay örgüsünün dışındaki gözlemciler, yorumlayıcılar olarak koro bölümlerini müzikle salınarak söylerler.

Yurttaşlar olarak insanca davranışlar içindedirler. Sert

Kreon karşısında ürkek, zaman zaman ikiyüzlü, çoğunlukla Antigone'ye acıyan, dili vardıkça Kreon'u uyarmaya çalışan bildik kişiler. Ezgili-salmılı (danslı) bölümlerde ise Koro soyutlaşır. Bu bölümlerde koro, ilk bakışta oyunun dışında kalıyor gibi görünse de, seslendirdikleri şiirlerin gizli damarlar gibi dramı beslediğini algılarız. Bu türküler çağrışımlarla, sahne üzerindeki görüntüleri daha anlamlı kılar, duyguyu yoğunlaştırır. Bir örnek verelim: Nöbetçi, ölünün gömüldüğü haberini getirir. Bu, hiç beklenmedik, hesapta olmayan bir haberdir Kreon için. Çünkü o, ülkenin tek hâkimi, buyruk vermiştir ölü gömülmeyecek diye? Aksini yapmak kimin haddine, gelin görün ki ölü gömülmüş! İnsan yaradılışı şaşırtıcıdır.

Koro bunu dümdüz söylemez de, Antigone'nin Kreon'a karşı diklenişinden sonra bir türküye başlayıverir:

*"Bunca tansıkları arasında yeryüzünün
en eşsiz varlık insan."*

(dize 332)

Bu koro bölümü şimdi, oyunun konusu dışında kalan bir ek, bir süsleme değil, Antigone'nin soylu davranışına alkış tutan bir anlatım aracıdır. Türkünün sonunda da Kreon'un geleceğine değin bir anıştırma var:

*"Ama yersiz yurtsuz kalır
yoz tutkulara kapılan kişi"*

(dize 371-372)

Bu tür özgür çağrışımlarla **Sofokles** oyunun duygu yükünü ustalıklı zenginleştirir. Sevi Tanrıçası Afrodite'ye, Doğa Tanrısı Dionüso's'a yakılan türküler de öyle.

Eski Yunan Tanrılarını insan yüreğindeki öncesiz sonsuz tutkular, güçler olarak algılasak onlar bir çırpıda bize yakınlaşır.

TRAGEDYANIN EKSENİ

Çatışmanın kaynağı da diyebiliriz (tema değil): Ölüyü gömme-gömdürmeme inatlaşması.

En eski çağlardan beri ölüyü gömmeyip açıkta bırakmak ona yapılan en büyük aşağılamadır. **Sümerler**'de gömülme, geç gömülme korkusu vardı: Ruh gövdeden ayrılınca yel gibi yeryüzünde dolaşmış. Buna **Edimnu** diyorlar. Ölü gömülmez, ya da geç gömülürse Edimnu kötü ruha dönüşmüş.

Troya Savaşlarında Akhilleus, Kral Priamos'un oğlu yiğit Hektor'u öldürür, ama hıncını alamadığı için cesedi savaş arabasının ardında, kent surlarının çevresinde sürür. Hektor'u gömdürmemekle onu cezalandırmayı sürdürür. Gömülme, geç gömülme korkusu bütün çağlarda, kültürlerde süregelmiş. Başka türlü de olamazdı. Ölü örtülmek gerek. Ölüyü açıkta bırakarak cezalandırmanın dehşetini izleyici doğrudan duyar. Usun aracılığına gerek yoktur.

KOREOGRAFİ

Eski Yunan oyunlarında eyleyin (aksiyon) geliştiği *episodion*'lar arasındaki koro bölümleri, müzik eşliğinde dans ritimleriyle oynanırdı. Genellikle, koronun bir bölümü oyun alanı '*orkhestra*'nın bir ucundan öbür ucuna, adımlarını dizelerin tartımına uydurarak, dönerek-salınarak gider (*strofe*), koronun ikinci bölümü de bunu bir *karşı salını* (*anti strofe*) ile yanıtlardı. Aslına uygun olarak, çevirimizde de koro bölümleri, ezgi ile söylenebilecek türküler haline getirildi.

METİN

Jebb, 1891 Eski Yunan basımı.

SOKOKLES

ANTİGONE

Eski Yunanca Aslından Çeviren
Güngör Dilmen

KIŞILAR:

ANTİGONE

İSMENE

KREON

HAİMON

TEİRESİAS

EURÜDİKE

NÖBETÇİ

ULAK

THEBAİLİLER KOROSU

Thebai' de kral sarayının önü.

ANTİGONE

İsmene'm, canım kardeşim benim
 babamız Oidipus'un mirası
 hiçbir acı, kahr, utanç kaldı mı
 Zeus'un yaşarken bize tattırmadığı?
 Şimdi de Kral bütün kente
 buyruk salmış diyorlar, biliyor musun ne?
 İştittin mi? En sevgilimizin başına gelecekten
 9 belki haberin bile yok senin.

İSMENE

İki ağabeyimiz savaşta birbirlerini
 öldürdükleri günden beri
 onlarla ilgili artık ne iyi ne daha kötü
 bir söz erişmedi kulağıma, Antigone.
 Dün gece çekilip gitti ya Argos ordusu
 ne yüreğime biraz su serpen bir haber
 ne de bütün bu olup bitenlerden beter
 bir şey duymadım ben, bilmiyorum.

ANTİGONE

Sezmiştim böyle olduğunu, ondan çağırdım seni
 buraya sarayın dışına
 yalnız sen işitesin diye.

İSMENE

Ne var? Pek düşüncelisin, söyle!

ANTİGONE

Kreon yalnız birini gömüyor ağabeylerimizin
 öbürünü gömütsüz bırakıyor aşağılamak için.
 Eteokles'in cenazesini doğru dürüst
 törenle duayla kaldırttı, saygınlık içinde

- 25 varsın diye ölüler ülkesine.
Ama onunla kucak kucağa can veren Polüneikes'i
kimse gömmeyecek demiş, kimse yasını tutmayacak!
Kardeşimizi böyle gömütsüz, gözyaşsız
leş kargalarına, akbabalara peşkeş çekmiş
- 30 şölen niyetine. Anlıyorsun ya,
sayın Kreon'un buyruğu seni de beni de
yakından ilgilendiriyor... Özellikle beni.
Duymayanlar bir iyice öğrensinler diye
kendi de geliyormuş buraya.
- 35 Şakası yok, uygulanacak emir.
Yasağa karşı çıkan olursa, halkça taşlanarak
can verecek surlarda. Durum böyle,
günü saati geldi kanıtlamanın özündeki mayayı
görelim yaradılıştan soylu musun
yoksa soylu ataların yozlaşmış bir çocuğu mu?
- İSMENE
- 40 Zavallı kardeşim, olan olmuş iş buraya varmışsa
ne gelir elimden?
- ANTİGONE
- Bana yardım eder misin, tehlikeye atar mısın kendini?
- İSMENE
- Ne tehlikesi? Sana nasıl yardım edecek mişim?
- ANTİGONE
- Ölüyü birlikte gömeceğiz.
- İSMENE
- Ne! Yasağı hiçe sayıp gömecek miyiz onu?
- ANTİGONE
- 45 Kardeşim değil mi benim, senin kardeşin değil mi
istesen de istemesen de ? Yok, vefasız dedirtmem
ben kendime.
- İSMENE
- Çılgın, Kreon'a karşı mı geleceksin?

ANTİGONE

Benim hakkımı benden esirgeyemez kimse.

İSMENE

Kardeşim kardeşim, babamızın nasıl öldüğünü
düşün

- utanç lanet içinde. Eşeleyip geçmişi
kendi ortaya çıkardı kendi günahını da
kendi elleriyle oydu iki gözünü.
Karı ki öz anasıydı, ilmeği geçirip boynuna
- 55 son verdi yaşamına. Ve üçüncü acımız
ağabeylerimiz işte
aynı günde birbirinin elinden
içtiler ecel şerbetini. Kala kala ikimiz kaldık şimdi.
Kralın yasağına karşı gelirsek, düşün
- 60 nice olur sonumuz? Unutma, kadınız biz
baş edemeyiz erkeklerle, bizi yönetenler bizden güçlü
Katlanmayıp ne yapacağız belki bundan beterine?
Ölmüşlerim bağışlasınlar beni, yasağa boyun
eğmekten başka
- 65 bir şey gelmez elimden. Gücümüzü aşan işlere
kalkışmak
çılgınlıktan başka ne ki?
- ANTİGONE
- Israr etmiyorum, yardımın eksik olsun
- 70 işine bak sen. İlerde gönlünden kopsa bile
yardımını kabul edemem artık.
Ben gömmeye gidiyorum ağabeyimi
bu uğurda ölsem de ne gam!
Yan yana yatarız kardeşimle iki sevgili gibi,
suçsa kutsal bir suç benimki.
- 75 Şu kısacık yaşamda dirilere yaranmaya değer mi?
Öte yanda sonrasızlık bekler beni,
ölmüşlerime adıyorum sevgimi
sen ama yüz çevirip kutsal yasalardan

gönlünce sürdür günlerini.

İSMENE

Biliyorsun o yasalardan yüz çevirmediğimi
ne var ki devletin koyduğu yasalara
karşı gelmek gücünü bulamıyorum kendimde.

ANTİGONE

80 Sen say dök özürlerini, ben gidiyorum
sevgili kardeşimi gömmeye.

İSMENE

Korkuyorum senin için korkuyorum, Antigone.

ANTİGONE

Nice korkacakmışsın benim için? Kendin için kork.

İSMENE

85 Hiç olmazsa gizli yap bu işi, söyleme ona buna
ben de açmayacağım hiç kimseye.

ANTİGONE

Kime istersen söyle, dünya âlem işitsin,
susarsan daha nefret ederim senden.

İSMENE

Ne ateşlisin! Benimse yüreğim buz kesiyor düşündükçe

ANTİGONE

Sevdiklerime son görevimi yapıyorum.

İSMENE

90 Başarabilirsen iyi, olmayacak bir işe kalkışıyorsun gibi

ANTİGONE

Gücüm tükenmeden bırakmam bu işin ardını.

İSMENE

Böylesine bir işe girişme körü körüne.

ANTİGONE

Konuş böyle konuş da, büsbütün artsın hıncım
ölülerimiz bile kargılayacaklar seni
yerden göğe de haklılar. Deli de bana istersen

95 en kötüyü aldım göze, aslında en iyiyi,
soylu bir ölümle son bulur acılarım

daha var mı ötesi.

İSMENE

Var git, bu denli kararlıysan bu işte
yalnız şunu bi, bir çılgınsın gözümde.
Çılgın... Ama gerçek dost sevdiklerine.
(İSMENE saraya girer, ANTİGONE yandan çıkar.
Thebailı Yaşlılar Korosu girer.)

KORO

100 Ey, ilk ışını güneşin
yedi kapılı Thebai
üstünde yaman şavkıdın.

Selam sana

gözü altın günün

105 Dirke sularında bir görüldün
ak kalkanlı ordusu Argos'un
bir baktık yüzgeri kaçıyor
darmadağın.

KORO BAŞI

110 Polüneikes'in fitnesiyle
başımıza bela kesildi ya
o gözleri kanlı
kartal gibi
tepeden pençeye silahlı
ak tulgalı ak tuğlu
istila ordusu

115 çılgık çılgığa hışım
çullandı kentimize.

KORO

Yedi kapıya birden
dikmiş gözlerini
evimiz barkımız üstünde

120 çevrenip durdu.

Ama kana kana
içmeden kanımızı

karşı salını

- çıraların ateşine
yakamadan kal'amızı
kargılar kalkanı buldu
düşman sarsılıp durdu.
Kavga gelişti
Thebai ordusu o korkunç
126 masal ejderine dönüştü.
KORO BAŞI
Övüngenin laf kumkuması dilinden
hiç mi hiç hoşlanmaz Zeus
dikti kızgın gözlerini
üstümüze varan sele.
Bu ne mene gurur,
altın kuşamlı Zeus'u
130 hiçe sayıyor!
Tanrı, düşmanı
yıldırımlarla yaktı
naralarının doruğunda,
burçlardan yere çaldı.
- Elinde alevli çıra
135 o küstah saldırganı
öfkeyle çarptı toprağa
ayaklarımızın altında
yer deprendi.
Savaş Tanrısı Ares,
bizden yanaydı;
düşmanın her birini
140 bir başka biçimde çarptı
sonda saldırganın
hevesi kursağında kaldı.
Yedi kapının eşiğinde
yiğitler boy ölçüştü
yedi saldırgan

salını

- yedi savunucu
o gün tunç zırhlarını
Zeus'a armağan diye sundu.
- Bir ana babadan doğmuş
o iki talihsiz de
sünüp kargılarını birbirine
bölüştüler ölümü.
KORO
Kutlu olsun büyük yengi
savaş arabalarıyla ünlü
Thebai'a sevinçler getirdi.
150 Unutalım savaşı
şükredelim Tanrılara
şölenler şenliklerle
geceler boyu hora tepelim
Bakkhos boy versin içimizden.
KORO BAŞI
Ülkenin yeni kralı. Menoikeus'un oğlu
Kreon geliyor işte, anrılarının işi
bu şaşılası olaylardan sonra başımıza geçti o.
- Neymiş acaba, merak ediyorum
neden özel olarak çağırıldı buraya
160 biz yaşlı danışmanları
toplantının amacı ne?
(KREON koruyucularıyla girer.)
KREON
Yurttaşlarım, bu zorlu fırtınada
devlet gemisi epey bocaladı ya
tanrılar ulaştırdı çok şükür
sonunda esenliğe. Sizleri buraya
165 özel olarak çağırıldım, sizler ki en güvendiğim
dayanaklarınsınız devletin.
Laios'un soyuna bağlılığınızı bilirim

karşı salını

- Oidipus bu ülkeyi kargaşadan kurtarıp
düzene koyduğu günlerde
onun arkasındaydınız sağlamca,
bu mutsuz hakanın ölümünden sonra da
onun çocuklarına bağlılıkta kusur etmediniz.
- 170 Şu gün iki kardeş öldüler ya birbirinin katili
tek varis olarak bana geçmiş bulunuyor
taht, taç, hakanlık yetkileri.
Devlet yönetiminde yoğrulmadıkça kişi
175 ölçülemez karakteri, zekâsı, gerçek düşünceleri.
Devlet adamı halkın esenliğinden öte
kaygılara kaptırırsa kendini
ve sonuçlardan çekinip omuzlarına yüklenmezse
sorumu,
- 180 susup kalırsa korkudan, derim ki ben
– ve her zaman da demişimdir bunu –
aşağının aşağısıdır o. Her kim yakınlarını
üstün tutarsa yurt sevgisinden
onu adam yerine koymam, çünkü ben,
–gözünden bir şey kaçmayan Zeus tanığım olsun–
185 devlet tehlikedeysen susamam,
yurt düşmanlarını da kendime dost saymam.
Şunu usumuzdan çıkarmayalım:
Varlığımız bu devletin gölgesinde
bu gemi ki ancak kazasız belasız
geleceğe doğru yol aldığı sürece
190 dostluğun kardeşliğin anlamı var bizce.
Devleti bu kurallarla yüceltirim ben.
Şimdi Oidipus'un oğullarıyla ilgili
yayınladığım buyrultuya değineyim:
Yurdu için yiğitçe dövüşerek can veren Eteokles
195 törenle gömülecek, öte dünyaya giden ölümlere
gösterilen bütün saygı, son görevler
eksiksiz uygulanacak cenaze töreninde.

- Kardeşi olacak haine gelince,
sürgünden dönerek anayurdunu
200 ataların tapınaklarını ateşe salmak,
ulusu köle etmek isteyen Polüneikes'in
şu ya da bu biçimde törenle gömülmesi
ona yas tutulması yasak! Böylece biline.
- 205 Açıkta ortalıkta kalan leşi
akbabalara, köpeklere şölendir
yesinler didiklesinler. Nasıl bir adam olduğumu
görün öğrenin işte. Şerefli bir yurttaşla bir haini
asla bir tutmam. Yalnız yurda hizmet etmiş yurttaşlar
sağ olsunlar ölü olsunlar
210 bizden sevgi saygı görürler.
KORO BAŞI
Yurtseverler ve yurt hainlerine
buyrukların pek açık seçik bizce
ey Menoikeusoğlu, biliriz buyruğun buyruktur
215 ölümlere ve sağlara hükmün geçer.
KREON
Öyleyse göz kulak olun sözü sözcüğüne uygulansın
buyrultum
- KORO BAŞI
Bu görevi bizden gençlere yükle.
KREON
Cesedin başına nöbetçiler diktim elbette.
KORO BAŞI
Bizden istediğin ne öyleyse?
KREON
Yasağımı hiçe sayacaklara göz yummayın!
KORO BAŞI
220 Deli olmalı insan, durup dururken istemek için ölümü.
KREON
Evet, ölümdür sonu, hiç kuşkusuz olmasın.
Yaramaz hayallere kapılmanın bedelini

çoğu kez canıyla öder kişi.

NÖBETÇİ

Kralım, böyle telaşa geliyorum ya
koşmaktan soluğum kesildi dersem hiç inamma,
225 tam tersine, ikide bir durdum yolumun üstünde
durum muhakemesi yaptım, olup bitenleri ölçtüm
biçtim

evirip çevirdim kafacığımın içinde,
Enayi diyordum kendi kendime,
göz göre göre tehlikeye koşmak niye?
sonra da, be adam daha ne sallanıyorsun,

230 Kreon başka birinden öğrenirse bunu
yandığının resmidir, diyordum
kendi kendime, kendimle tartışarak.
Ne halt edeceğimi bilemeden
aceleyle yavaş yavaş koşuyordum
böylece kısa yolu uzun eyledim.
Sonunda senin huzuruna gelmek düşüncesi ağır bastı
saçmalasam da konuşacağım. Yazgımda olan başıma
gelir,

235 daha fazlası değil, buna güveniyorum.

KREON

Derdin ne?

NÖBETÇİ

Önce kendi durumumu açıklayayım
çünkü bu işi ne ben yaptım
ne de yapanın kim olduğunu gördüm
bu durumda cezaya çarpılmam
hakkaniyete hiç sığmaz değil mi?

KREON

Sözü niye eğip büküyorsun, kaçamak konuşma,
tatsız bir haber getirdiğin belli.

NÖBETÇİ

Tam üstüne bastın, cezaya çarpılmak korkusu da hani

yutkunduruyor insanı.

KREON

Bir an önce söyleyip defolur musun?

NÖBETÇİ

245 Tamam söylüyorum. Ölüyü... Demin... Birisi örtmüş
kuru toprak yığılmış üstüne, törenini duasını yapmış
gitmiş.

KREON

Ne, cesedi gömmüşler mi? Kim, nasıl cüret edebilir
buna?

NÖBETÇİ

Bilir miyim, kama çapa izi yok
toprak katı kuru,

250 araba tekerleği izi falan da göremedik
yapan iz bırakmadan çekip gitmiş.
İlk gündüz nöbetçisi gösterince yeri
hepimizde şafak attı. Ölü görünmüyordu
ince bir kat toprak serpmişler üstüne
255 cenabetlikten kurtulsun diye

Ölüyü itler kuşlar mı sürükleyip götürdü diye bakındık
olur a, ama bunlardan da bir nişan yoktu.
Nöbetçiler birbirlerine küfretmeye başladı
kimse giymek istemiyordu, suç denen samur kürkü
Az kaldı yumruklar konuşuyordu

260 ayıracak kimse de yoktu. Yeminin bini bir paraydı
hiçbirimiz bu işi ne yapmış
ne de yapanla işbirliği etmiştik.
Kendimizi temize çıkarmak için, ne bileyim
kızgın demirleri avuçlayabilir, ateşlerden yalınayak
geçebilirdik.

Sözü uzatmayayım, bu kör dövüşünden sonuç
çıkmayınca

içimizden biri şöyle bir öneride bulundu,
270 titreyerek boyun eğdik biz de, olmaz diyemedik...

- Olayı gizlemeyecektik, içimizden biri derhal gelip sana haber verecekti.
 Öneri kabul edildi, kura çektik,
 275 piyango garibe vurdu.
 Karşıdayım işte, ne ben isteyerek geldim,
 ne de sen beni görmekten hoşlanmışa benzersin.
 Kötü haberlerin taşıyıcısını kim sever ki?
 KORO BAŞI
 Hakanım, deminden beri bunun tanrıların bir işi olup olmadığını düşünüyorum.
 KREON
 280 Sus, kızdırma beni, yalnız ihtiyar değil
 bunak olduğun da çıkmasın ortaya.
 Sersem, işleri yok da tanrıların
 bu ölüyle ilgilenecekler. Daha neler,
 sanki pek gözetmiş Polüneikes tanrıların yasalarını,
 285 onlar da onu bu şerefe layık görmüşler!
 Buraya tapınakları yıkmaya gelmişti.
 Yoksa tanrılar kötülerden yana mı, ha?
 290 Baştan beri buyruğuma karşı homurdananlar var
 kafalarını sallıyorlar olumsuzca
 iktidarına boyun eğmeye gönülleri yok gibi.
 Kuşukum yok bunlar parayla kandırdılar nöbetçileri.
 Şu yeryüzünde para kadar kötü bir alışkanlık
 295 düşünemiyorum insanlar için.
 Para içerden fetheder kaleleri
 yurttaşları evden barktan eder
 sürgüne yaban ellere düşürür
 300 namuslu insanları baştan çıkarır
 her tür kötülüğe yöneltir.
 Para karşılığında kendilerini satanlar
 er geç bunun hesabını verecekler.
 Saydığım Zeus'a andım olsun ki,
 305 ölüyü örteni bulup bana getirmezsiz

- ölümü de yeterli görmem sizler için,
 diri diri asarım nöbetçileri
 işkenceyle suçunuzu açığa vuruncaya değin.
 İlerde dört açarsınız gözünüzü
 310 gerçek çıkarınızın nerde olduğunu görür
 ona göre davranırsınız. Yolsuzluk, gizli kazançlar
 felakete götürür kişiyi, mutluluğa değil.
 NÖBETÇİ
 315 Bir şey söylememe izin verir misin, yoksa gideyim mi?
 KREON
 Sesini işitmek istemiyorum, görmüyor musun?
 NÖBETÇİ
 Kulaklarını mı tırmalıyor sesim, yoksa ruhunu mu?
 KREON
 Neremi tırmalıyormuş ne soruyorsun?
 NÖBETÇİ
 Bu işi yapan yüreğini yaraladı, ben yalnız kulaklarını
 rahatsız ettim.
 KREON
 320 Yeter, doğuştan geveze sersem birisin belli.
 NÖBETÇİ
 Öyleyse bu işi yapan ben olamam, değil mi?
 KREON
 Rüşvet karşılığında sattın kendini.
 NÖBETÇİ
 Yazık, sağduyu bile yalancı.
 KREON
 Söz oyunları yap sen, suçluyu bulup karşıma
 getirmezsiz
 325 kendini yok bil, paraya tamahla yapılan kirlî işlerden
 insana hayır gelmeyeceğini öğrenirsin.
 (KREON çıkar.)
 NÖBETÇİ
 Ah, bir yakalansa bu işi yapan!

Ama yakalansa da yakalanmasa da – çünkü bu şans
işi –

beni bir daha burada göremeyeceksin, bu kesin!
Ummadığım halde canımı kurtardım ya şimdi

330 tanrılara şükrediyorum.

(NÖBETÇİ çıkar, koro ezgiyle salınarak insan yaradılışı
iustüne bir türkü tutturur.)

KORO

Bunca tansıkları arasında yeryüzünün *salını*
en eşsiz varlık insan!

Aşıp geçer fırtınalı denizleri

335 kırağanlara aldırmadan

ve tanrıların anası toprağı

ölümsüz, bereketli toprağı

340 sürüp açar yıldan yıla

işlek sabanıyla.

Avlar beyinsiz kuş milletini, kır hayvanlarını, *karşı s.*

denizin balığını

evrenin hâkimi insan

345 ince zekâsıyla.

Düşürür tuzağına çölün yabanın

azgın yaratıklarını

340 gem vurur küheylanlara

güçlü boğaları

alır boyunduruğa

O yaratmıştır dili *salını*

kıvrak düşünceyi

var etmiştir.

355 yasaları töreleri.

Uygarlıklar kurar

korunaklı kentlerde

barınır karda kışta

yener ağır sayrılığı

360 her derdin bulur çaresini

ölümünden gayri.

Bu ne şaşılası hüner

ne ustalık

karşı salını

365 usunu kimi zaman iyiye

kimi zaman kötüye kullanır.

Yasaları ve toprağın tanrılarını

370 gözettiği sürece

üstün saygınlığa ulaşır

kendi yarattığı

güçlü devletin yurttaşdır.

Ama, yersiz yurtsuz kalır

yoz tutkulara kapılan kişi.

Böylesi irak olsun evimden ocağımdan

paylaşmam onun düşüncelerini.

(NÖBETÇİ, ANTİGONE'yi getirir.)

KORO BAŞI

Bir şeyler dönüyor, garip, şaşılası

doğaüstü güçler bize oyun mu ediyor ne?

Gözlerime inanamıyorum, bu çocuk Antigone.

Mutsuz Oidipus'un mutsuz kızı.

Ne oldu? Yoksa yoksa, düşüncesizlik edip

karşı mı geldin kralın buyruğuna,

yakaladılar seni?

NÖBETÇİ

Suçüstü yakaladık onu, ölüyü gömmeye çalışırken.

Peki, Kreon nerde?

KORO BAŞI

Saraydan çıkıyor işte, tam zamanında geldi?

KREON

Ne var? Niye tam zamanında gelmişim?

NÖBETÇİ

- Efendimiz, insan büyük yemin etmemeli
bir şeyi yapmayacağım diye, sonra yalancı çıkıyor.
390 Beni al örneğin, senin o korkunç tehditlerin üstüne
bir daha buraya nah gelirim demiştin,
Hiç ummadığın anda talih yüzüne gülüveriyor kimi
zaman,
bundan keyifli bir şey yok. İşte yeminimi bozup geldim
395 ölüyü gömerken yakaladığım bu kızı sana getirdim.
Bu kez kura falan da çekmedik üstelik
başarı benim payıma düştü, kimsenin değil.
Suçlu sana teslim, sorgusunu yap ver cezasını.
Bana gelince, kendimi bu kötü işten temize çıkardım,
400 sağ esen gitmeyi istemek hakkım.

KREON

Önce söyle, nerde ne durumda ele geçirdin onu?

NÖBETÇİ

Ölüyü gömerken, gerçeğin ta kendisi bu.

KREON

İşitiyor musun ağzından çıkanları, doğru mu
söylediğin?

NÖBETÇİ

- Tabii doğru, gömülmesi yasak olan ölüyü
405 gömüyordu dedim ya.

KREON

Anlat nasıl oldu bu iş, nasıl yakaladınız?

NÖBETÇİ

- Şöyle oldu, o uğursuz yere yeniden döndüğümüzde
– tehditlerin kulaklarımızda küpe –
bütün toprağı attık, bozulmaya başlayan ölüyü
410 çırılçıplak bıraktık, öyle açıkta.
Sonra çıktık oturduk tepenin üstüne,
rüzgârın aykırısına, cesedin iğrenç kokusu
burnumuza gelmesin diye. Tetikteydik hepimiz,

- uyuklayan olursa uyarıyorduk birbirimizi
tehditle küfürle, yeniden gafil avlanmayalım diye.
415 Böyle geçti saatler, güneşin parlak küresi
tepemize dikildi, yakıp kavuruyordu her yeri.
Birden bir de fırtına koptu mu sana
toz duman etti ortalığı, yoldu soydu ağaçları
yaprak kabuk komadı. Gel de yumma gözlerini,
420 kör olmak işten değil. Sonra rüzgâr dinip
ortalık yatışınca ne görelim, bu kızcağız orda.
Yuvası darmadağın edilmiş yavruları gitmiş ana kuş
gibi
425 çırpınıp duruyordu acıyla, lanetler yağdırıyordu
ölüyü açıkta bırakanlara. Sonra avuç avuç toprağı
430 ölüye serpti ve elindeki dövme tunç testiden
ölüye üç kez akıcı adak sundu. Biz de koşup
suçüstü yakalıyverdik. Hiç korkmadı bizden,
“Demek geçen sefer de ölüyü gömen sendin,” dedik
435 yadsımadı suçunu, hiç üzmedi bizi.
Hem sevindim, hem de içim acıdı,
insanın canını kurtarması hoş şey
ama acı öte yandan, sana hiç kötülüğü dokunmamış
birinin

başının derde girdiğini görmek.

Yine de, söyleyeyim ki, kendi tatlı canımı

- 440 üstün tutarım başkasının canından.

KREON

Öyle başını eğmiş duruyorsun, söyle bakayım sen
bu suçlamaya ne dersin?

ANTİGONE

Evet yaptım bu işi.

KREON

Sen sen nöbetçi, gidebilirsin

- 445 başarıyla cezadan kurtardın kendini.
Şimdi söyle bana, hiç sözü uzatmadan

bu davranışını suç sayan buyruğumdan
haberini yok muydu senin?

ANTİGONE

Haberim vardı doğal ki, işitmeyen kaldı mı?

KREON

Demek karşı geldin bana, yasamı çiğnedin?

ANTİGONE

450 Evet öyle, çünkü Zeus böyle bir yasa koymamış,
ne de Adalet denen Tanrıça

buyurmuş böyle bir şey insanlara.

Senin buyrultunun da bir ölümlüye

Tanrıların başlangıçsız sonsuz

yasalarına karşı gelme gücünü vereceğine

455 inanmıyorum. Kâğıda geçmemiştir onlar

dünden bugüne değişen emirler değil

ne zamandan kaldıklarını kim söyleyebilir?

Ne var ki yaşıyorlar, asıl bu yasaları çiğneyemem,
bir ölümlüye boyun eğeyim derken

460 Tanrıların kargışına uğramak istemem.

Öleceğimi biliyorum buyrultun olmasa da

bu iş ölümümü çabuklaştırıyorsa

benim gibi yaşamı mutsuzluklarla dolu

biri için kazanç değil mi bu?

465 Bana hiç acı gelmiyor bu yazgıya katlanmak.

Ama öz kardeşimi gömülmeden bırakmak

bunu yüreğim hiç kaldırmazdı.

İçim rahat şimdi, görevimi yaptım

belki budala sanıyorsunuz beni

470 belki de siz öylesiniz, beni öyle sandığınız için.

KORO

Ah, babası gibi dik kafalı bu kız da,

her şey ona karşı, yine de diretiliyor.

KREON

Hah, görürsünüz şimdi. En inatçı ruhlar

en çabuk yıkılır, haddinden fazla tavlanan demir
475 kırılıp dağılır, küçük bir gem kesmeye yeter

deli küheylanın hızını. Böyle gurur dolu sözler
hiç yakışmıyor, bana boyun eğmek zorunda olan
birinin ağzına. Bu kız sınırı çoktan aştı,

480 koyduğum yasaları çiğnedi önce

karşıma geçmiş övünüyor şimdi de.

Bana erkek demesinler, bu kız erkekmiş desinler

cezasız kalacaksa böyle alay ederek,

tepmesi devlet buyruğunu.

485 Yeğenim de olsa, evimde Zeus'a tapanların

tümünden de bana yakın olsa kurtulamayacak

yazgıların en kötüsünden. Kardeşi de

490 yardım etmiş olmalı ona bu gömme işinde.

Demin içerde gördüm, başından gitmiş

ağlayıp sızlıyordu. Çağırın şunu!

Karanlıkta uğrun uğrun düşler kuran kişi

bu tür davranışlarla ele verir kendini.

Ama daha çok nefret ederim, yakalanıp da

495 işlediği suçu erdem sayan kişiden.

ANTİGONE

Beni ele geçirdin, öldürmekten öte ne istersin?

KREON

Başka istediğim yok, bu yeter bana.

ANTİGONE

Ne bekliyorsun? Ağzından çıkan tek söz

hoş gelmiyor kulağıma, elimde değil katlanamıyorum

buna

ne de sen benim sözlerime katlanabilirsin.

Gömdüm kardeşimi, benim için bundan büyük

ne şeref olabilir? Bu yurttaşlar da

bana yürekten katılıyor, ama korkudan

505 açamıyorlar ağızlarını. Ne mutlu krala,

dilediğini söyleyebilmek bir onun ayrıcalığı.